

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 10

9 maart 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Niet praten, maar doen

Niet praten, maar doen. Die titel zal er wel invallen. We moesten eens wat minder praten en wat meer doen! Er wordt veel te veel gepraat. In het parlement wordt gepraat. Het instituut ontleent er zelfs zijn naam aan. Die komt van het Franse parler, dat is praten. In Parijs wordt maandenlang gepraat over de vraag of men verder zal praten om een ronde of een vierkante tafel. En al die tijd schieten we niks op. In vergaderingen wordt gepraat en gepraat, alsof er niets te doen valt. En zo voort. Nee, werkelijk, we moesten eens wat minder praten, en wat meer doen! Dat is zo ongeveer de sfeer die om het vele gepraat hangt. En vooral de jongeren willen wat doen. Ze willen actie. Demonstreren, universiteiten bezetten, auto's op z'n kop zetten, en zo voort. Dan doe je tenminste wat. Of we daarmee zoveel opschieten, is een andere vraag. Misschien niet, misschien ook wel.

Maar het praten is in discrediet geraakt. Er wordt ook te veel zinloos gepraat. Er moet wat gebeuren! Dus: niet praten, maar doen!

Ik kan er inkomen. In die weerzin tegen allerlei gepraat. En in die behoefte om wat te doen.

Maar zou er niet ook een vorm van praten zijn, die op zichzelf een doen is? Zou praten niet op zichzelf een „gebeuren” kunnen zijn? En zou er niet ook een vorm van praten zijn, die tot doen leidt?

Daar wou ik het vanmorgen graag even met u over hebben. Misschien is die hele tegenstelling die er tussen praten en doen wordt gemaakt, niet juist. Misschien slaat hij alleen op een bepaalde manier van praten, op kletsen, op leuteren. Niet kletsen, maar doen, dat houdt steek. Maar echt praten, echt in gesprek zijn heeft, dacht ik, alles te maken met doen. U hebt het ongetwijfeld zelf wel beleefd, dat u in een echt gesprek raakte met een goede vriend. Het ging over dingen die u bezig hielden, waarmee u zat. Toen u erover begon, wist u niet wat u er mee aan moest. En u wist ook niet wat u in uw situatie nu het beste zou kunnen doen. Maar na 't gesprek stond u alles veel helderder voor ogen. En toen wist u ook wat u zou gaan doen. Het was praten wat u met uw vriend gedaan had, maar 't was een praten dat leidde tot doen. Maar ook 't gesprek zelf was een actief bezig zijn, een doen: Uw

vriend verdiepte zich in uw probleem. U reageerde op zijn opmerkingen en u was er hevig mee bezig. Er was een voortdurende interactie tussen u en hem. Het gesprek was een gebeuren. Uw samen praten was een doen!

En wat zich zo in het gesprek tussen twee mensen afspeelt, dat speelt zich ook af in het gesprek in een groep. En dan dikwijls op een nog vruchtbaarder wijze doordat meer mensen aan het gesprek deelnemen en er meer gedachten worden ingebracht. Daar zijn dan allicht gedachten onder die u „iets doen”, en waarmee u iets kunt doen en gaat doen. Of waardoor u iets op een andere manier gaat doen dan u 't voordien deed. En omgekeerd zullen er onder de gedachten, die u inbrengt zijn, die dezelfde betekenis voor de andere gespreksdeelnemers hebben.

Het is weer praten, wat er in zo'n gespreks-groep wordt gedaan. Maar er blijkt weer geen tegenstelling te zijn tussen praten en doen. Integendeel: het praten is een actief bezig zijn, er gebeurt iets tussen mensen, en het leidt tot een doen, of tot een anders doen.

Dat zal op zichzelf zo wel duidelijk zijn. Maar laat ik het toch nog eens met een paar voorbeelden wat concreter maken.

Wie bij voorbeeld aan een groepsgesprek over opvoeding deelneemt en zelf nog kinderen op te voeden heeft, die zal uit de ervaringen en inzichten van de andere gespreksdeelnemers zoveel nieuw inzicht opdoen, dat zijn eigen opvoedingshouding er door verandert en erdoor wordt verrijkt. En omgekeerd zal hij met de inbreng van zijn ervaringen en gedachten anderen iets meegeven, waaraan zij weer iets hebben. Wat weer betekent, dat ze er iets mee gaan doen. Een moeder die haar kind heel beschermd opvoedde en alle obstakels bij voorbaat uit de weg ruimde, kwam zo tot de ontdekking dat ze, hoe goed ze 't ook had bedoeld, er niet goed aan deed. Met het gevolg natuurlijk, dat ze 't anders ging proberen te doen. Een ander voorbeeld. Een sterk voorbeeld, voor de duidelijkheid, maar 't is waar. Een man neemt aan een gespreksgroep deel. Hij zegt niet veel, maar hij is er geheel bij. Dat is aan alles merkbaar. Op een avond neemt hij

een radio-uitzending van zondag 9 maart 1969

Erasmusweek

Van 7 tot 11 juli a.s. organiseert de Volkshogeschool „Overcinge” te Havelte, in overleg met het Humanistisch Verbond, een weekcursus getiteld:

Erasmusweek. De betekenis van het humanisme.

De cursus wordt gehouden in het gebouw Meeuwenveen en de kosten bedragen f 85,— per persoon.

De slaapgelegenheid bestaat uit kamers met 1—4 bedden.

Binnenkort zullen wy uitvoerige gegevens omtrent het programma publiceren. Belangstellenden kunnen zich rechtstreeks opgeven aan de Volkshogeschool te Havelte (Dr.).

de gespreksleider apart. En hij zegt: Ik moet u wat vertellen. De groep heeft daar niet mee te maken, maar 'k wil 't u zeggen: Ik heb een hoop ellende gehad in mijn huwelijk en 'k ben tenslotte gescheiden. Daarna heb ik er de brui aan gegeven. 't Kon me allemaal niets meer schelen. 'k Heb een leventje geleid, dat was niet mooi meer. Maar, voegde hij er aan toe: Sinds we de vorige maal in de groep — en ook al eens eerder — over de menselijke waardigheid hebben gepraat, sindsdien is er in mij iets wakker geworden. Ik wil er niet meer van zeggen. Alleen nog dit: Ik ga weer als een normaal mens leven. Ik zei het u al: 't Is een sterk voorbeeld. Maar het is historisch. Er blijkt uit, dat een groepsgesprek mensen iets kan doen, dat er iets in gebeurt, dat praten een doen kan zijn, en dat het tot doen leidt.

De man uit ons laatste voorbeeld had kennelijk al voordien met zichzelf en zijn leven geen vree. Daardoor kwam hij betrekkelijk snel van praten tot doen. Maar die samenhang tussen praten en doen is er natuurlijk niet alleen als je in moeilijkheden zit. Die is er ook in heel gewone omstandigheden. Het leven stelt ons altijd voor vragen. We zijn als het ware altijd bezig antwoord te zoeken op de vragen waarvoor we komen te staan. En de meeste van onze antwoorden zijn in wisselwerking met anderen ontstaan. Heel onze kijk op het leven kwam zo tot stand. En tussen onze kijk op het leven en onze levenswandel, ons doen en laten, is er weer een nauw verband.

Het „niet praten maar doen”, gaat dus niet altijd op. Er is een praten, dat een doen op zichzelf is, een actief bezig zijn. En er is een praten, dat tot doen leidt. Het praten in een groep verruimt je inzicht, in je eigen leven en in het leven in het algemeen. Maar het maakt ook iets in je los, het zet je in beweging, het spoort je aan te gaan doen, of anders te gaan doen dan je voordien deed.

Maar dan moet het natuurlijk geen praten in de ruimte, geen zo maar wat kletsen zijn. Dan moet het over de wezenlijke vragen van het leven gaan; over de dingen die ons raken, die ons werkelijk bezighouden en aangaan. Dan wordt het een samen zoeken naar antwoorden op de vragen waarvoor het leven ons stelt. Dan wordt het een gesprek, waarop we met heel ons wezen, niet alleen met ons verstand, maar ook met ons gevoel, met heel onze persoon, betrokken zijn.

Praten in deze zin is eigenlijk een echt men-

selijke behoefte. Het is de manier waarop je met het leven in het reine komt, waarop je er je plaats in bepaalt. Het is ook de manier waarop je de mogelijkheden van het leven ontdekt en de moeilijkheden tot een oplossing brengt. Zo praat je ook met jezelf, of met een goede vriend. Maar bij praten met jezelf alleen draai je gauw in een kringetje rond. En met een goede vriend ben je nog maar met twee. Je kunt het vruchtbaarder doen in een groep. Dan is er weerklank in gedachten-uitwisseling. De een laat je dingen zien, waaraan je zelf niet hebt gedacht, zelf breng je de ander op gedachten, die niet in hem waren opgekomen. Zo verrijk je elkaar.

Maar zulke groepsgesprekken ontstaan niet zo maar. O ja, een enkele maal wel, maar 't is uitzondering. Hoe gek het misschien ook klinkt, je moet ze organiseren. Je moet er voor bij elkaar komen en er voor gaan zitten. Anders komt het er niet van. Er moet ook een heel speciaal klimaat voor ontstaan. En als het goed is, moet er ook een gespreksleider zijn, die dat klimaat weet te scheppen en die er voor zorgt, dat de groep inderdaad over wezenlijke dingen praat en niet in de koetjes en kalfjes vervalt.

Het Humanistisch Verbond nu organiseert zulke gespreksgroepen, waarin over de echte levensvragen wordt gepraat. Het doet dat niet alleen in eigen kring, maar ook voor buitenkerkelijken, niet-leden van het Verbond. Voor deze gespreksgroepen voor buitenkerkelijken heeft het Verbond zelfs een beroepskracht voor een deel van zijn tijd vrijgemaakt. Deze organiseert dit werk en leidt er gespreksleiders voor op. De gespreksgroepen zijn nadrukkelijk niet op ledenwinning voor het Verbond gericht. Hun enige doel is buitenkerkelijken de gelegenheid te bieden tot bezinning op de levensvragen en op die manier bij te dragen tot een stuk geestelijke ontplooiing, die tot uitdrukking komt in de levenspraktijk.

Er werkt reeds een vrij groot aantal van deze gespreksgroepen voor buitenkerkelijken in het land. Maar het zouden er eigenlijk honderden en meer moeten zijn. Dat zou ook kunnen. Er is belangstelling genoeg voor te wekken. En er zijn ook voldoende gespreksleiders te vinden en op te leiden.

Maar er staat op de uitbreiding van dit werk een vervelende rem. Het is de rem van het stome geld. Met een half-time beroepskracht voor het opzetten van dit werk en voor het selecteren, opleiden en begeleiden van de gespreksleiders, doe je niet veel.

Ik ga daarom een beroep op u doen. U kunt helpen dit werk een grotere omvang te geven. U kunt dat, heel doodgewoon en nuchter, door een bijdrage in geld. Want op een tekort daaraan stuit dit en soortgelijk werk van het Humanistisch Verbond af.

U kunt uw bijdrage storten op giro 6168 van het Steunfonds Praktisch Humanisme te Amersfoort. Elke bijdrage is welkom. U weet het: Vele kleintjes maken een grote. En een paar groten doen veel. Dus nog eens: Steunfonds Praktisch Humanisme, giro 6168 - Amersfoort.

En nu ga ik het dan zelf eens zeggen: Niet praten, maar doen! En als u er dan toch nog even over wilt praten, dan hoop ik dat uw praten leidt tot doen!

Ik noem u nog eenmaal het gironummer: 6168, Amersfoort, Steunfonds Praktisch Humanisme.

C. H. SCHONK

Misvorming na kernexplosies

Meer dan twintig jaar geleden zijn twee kernwapens gebruikt tegen burgerbevolkingen in Japan. Wij kennen allemaal de afschuwelijke uitwerking van deze wapens, in het bijzonder in Hiroshima. Maar nog véél erger is, dat de mensheid belast blijft met een zware genetische schade. Met andere woorden: dat de overlevenden beschadigde genetische stoffen met zich meedragen, die door de eeuwen heen, doorgegeven van generatie op generatie, zullen zorgen voor mismaakte kinderen. Hier is niets aan te doen, behalve dit: een studie maken van de gevallen die tot nu toe bekend zijn, om het bewijs te leveren dat in een toekomstige kernoorlog het aantal „megadoden” onbelangrijk zal zijn. Wat belangrijk zal zijn is, dat het menseras hoogstwaarschijnlijk zal ophouden te bestaan, enkele generaties na de oorlog (afgezien van ecologische effecten die misschien het leven op aarde al veel eerder onmogelijk zullen maken), wegens het overwicht van mismaakte kinderen die geboren zullen worden.

Koud wetenschappelijk gezien was de kernexplosie boven Hiroshima een bijna ideale proef. Een nauwkeurige studie van de gevolgen over een periode van twintig tot vijftig jaar zou onweerlegbaar de mate van schade vaststellen, waarop men in een toekomstige kernoorlog zou moeten rekenen. Maar nu zijn er al 22 jaren voorbij en er zijn geen gegevens aan wetenschappelijke werkers beschikbaar gesteld. Waarom niet?

Dit *waarom* is het onderwerp van een uitvoerig gesprek geweest met Professor Toyoda, secretaris-generaal van het Japanse Pugwash Komitee. Het blijkt dat, hoewel Professor Toyoda zeer zeker weet, dat het aantal mismaakte kinderen ontstellend hoog is, hij geen bewijsstukken kan leveren.

Er zijn, volgens Professor Toyoda (een man die beslist niet als anti-Amerikaans gekenmerkt kan worden), twee redenen voor dit ontstellende feit. De eerste is, dat tijdens de Amerikaanse bezetting, en nu nog steeds (hoewel Japan in principe onafhankelijk is), ieder geval van nakomende effecten (kwaadaardige gezwellen of leukemie, in de meeste gevallen, die steeds in een abnormaal hoog percentage voorkomen onder diegenen die indertijd in Hiroshima woonden), of mismaakte kinderen, *mits het bekend is*, vervoerd wordt naar het Amerikaanse militaire hospitaal. De gegevens zijn niet vrijgegeven aan Japanse onderzoekers, maar kennelijk (niemand weet dit, natuurlijk) naar Washington gestuurd. In Amerika zijn de gevallen ook nooit bekend gemaakt.

De tweede reden is, dat niemand wil praten over het krijgen van een mismaakt kind. Als de vroedvrouw meewerkt, en dit doet zij in de

meeste gevallen ook uit menslievendheid, wordt er geen rapport afgegeven aan de burgerlijke of medische autoriteiten. De geboorte heeft officieel nooit plaatsgehad.

Men zou lang kunnen discussiëren over de reden voor het Amerikaanse optreden. Er zit een zeer sterk element van collectieve schuldgevoelens in. Voor de rest: politiek ongemak wordt door iedere regering vermeden. De ware tragedie van de erfelijke schade van de overlevenden wordt systematisch verdonkeremaand, zodat de volkeren niet ongerust zullen worden over de gevaren van een Derde Wereldoorlog. Is er iets dat wij hieraan kunnen doen? Er is één mogelijkheid, die nog niet geprobeerd is, nl. een resolutie van de Assemblée van de Verenigde Naties, die de V.S. verzoekt om alle gegevens, waarover ze beschikken, te overhandigen aan een medische commissie. De V.S. zullen vrezen, dat er velen zijn die van de gelegenheid gebruik maken om politieke propaganda tegen Amerika te maken. De resolutie moet zo gesteld worden dat dit onmogelijk wordt gemaakt. Op welke wijze zo'n resolutie aanhangig zou moeten worden gemaakt wordt op dit moment onderzocht.

(Publicatie van het Pugwash-Comité)

Televisie-uitzending

17 maart 1969 22.20—22.45 uur

ALARM

Een uitzending, waarin het Steunfonds Praktisch Humanisme een beroep doet op de kijkers, om het werk op het gebied van de humanistische geestelijke verzorging en de geestelijke vorming financieel mogelijk te blijven maken.

Door gesprekken met ex-gedetineerden, met bejaarden en met jonge dienstplichtigen zal getracht worden een antwoord te geven op de vraag, wat deze vorm van hulp aan de medemensen inhoudt en worden aangetoond hoe noodzakelijk het is, dat dit werk wordt verricht.

De inleiding zal worden gehouden door de heer J. Pasman, directeur van het Humanistische Verbond. Regie: Geert van den Boogaard.

G I R O

6168

STICHTING STEUNFONDS
PRAKTISCH HUMANISME

AMERSFOORT

De dood verandert

*„Wij moeten zelf eens sterven en we zien anderen sterven. Het leven van de mens is een lange strijd tegen de dood en tegelijk een poging om zich met de dood te verzoenen. In dit boekje trachten schrijvers van verschillende richting duidelijk te maken wat voor hen de dood betekent. We zien dat zich een verandering van de doodsgedachten voltrekt. Wat dat betreft kunnen we zeggen: de dood verandert!” *)*

Dat zijn de woorden die op de achterkant van het boekje „De dood verandert” voorkomen en die weergeven welke bedoeling deze uitgave heeft gehad.

De inhoud is als het ware in tweeën te splitsen: Een aantal artikelen van schrijvers van verschillende richting over het doodsprobleem.

Een aantal gedichten die handelen over de dood, van bekende Nederlandse dichters.

Op deze wijze wordt het probleem van verschillende zijden benaderd en krijgt de lezer volop gelegenheid zich ook zelf in het probleem te verdiepen.

Verskillende opvattingen

Het weergeven van verschillende opvattingen heeft in dit boekje nog een bijzondere bedoeling nl. om duidelijk te maken hoe in de loop van eeuwen de gedachten van de mens over de dood en de doodsverwachtingen veranderen.

„Natuurlijk verandert de dood niet. Het leven is voortdurende verandering, de dood daarentegen is niet-leven, is onveranderlijkheid. Wat dat betreft lijkt de titel van dit boekje dus al heel onjuist gekozen. Maar voor de mensen gaat het er uiteindelijk niet om wat de dood is maar wat mensen denken dat hij is. Het gaat niet om de dood maar om de menselijke doodsverwachtingen” (Inleiding blz. 5).

In dit opzicht zijn, historisch gezien, vooral de eerste twee artikelen van belang. Prof. dr. C. J. Bleeker schrijft over de doodsproblematiek in de voor-christelijke godsdiensten, dr. Kwee Swan Liat over Dood en Nirvana. De eerste schrijver laat zien hoe in vroegere culturen b.v. die van de Blackfeet Indianen en de Hottentotten maar ook in een mythenverzameling als het beroemde Gilgamesj-epos en in de mythen van de Germanen en weer anders in de Egyptische gedachte van de „Zonnegod” gedachten over dood en onsterfelijkheid naar voren komen die ons vandaag nog duidelijk maken welke zware innerlijke strijd ook deze mensen hebben moeten voeren tegen „de vijand de dood”.

Dr. Kwee Swan Liat laat ons een blik slaan in de voor ons merkwaardige gebruiken en tegelijk grandioze gedachten van de boeddhistische wereld. Merkwaardig: de lijken-meditatie waarbij boeddhistische monniken in Tibet met hun blote handen lijken opgraven omdat het directe contact met ontbindende lijken een werkelijke onthechting van het leven zou geven.

Grandioos: Nirvana betekent in wezen reeds een definitieve overwinning van de dood. De boeddhist die langs welke weg dan ook aan deze verlossende ervaring van verlichting en ontgrenzing deel heeft gekregen, heeft net zo de dood overwonnen. Zijn verdere leven is een remmingsloos, moeiteloos, spontaan, ontgrensd gebeuren, dat zich voltrekt in de onbegrensde eenheid met al het andere leven in verleden en toekomst.

Variaties

Wie daarna de artikelen over de christelijke visie op de doodsproblematiek (prof. dr. H. Berkhof en prof. dr. J. Sperna Weiland) en de humanistische visie (prof. dr. W. van Dooren, H. Lips en P. Spigt) doorleest zal waarschijnlijk sterk getroffen worden door het feit dat er niet alleen een duidelijk verschil is tussen christelijke en humanistische visie, maar dat binnen iedere visie een even duidelijke gevarieerdheid van denken aanwezig is.

Alleen reeds dit feit zal de lezer voortaan voorzichtig doen zijn als hij spreekt over hét christendom en hét humanisme. Juist in deze gevarieerdheid van meningen schuilt de verdienste van dit boekje, het dwingt de lezer als het ware tot de vraag wat nu zijn eigen opvatting is.

De inleiding zegt:

„We hebben in dit boekje een poging gedaan om de doodsproblematiek te belichten vanuit verschillende gezichtspunt. We hebben er niet de minste behoefte aan om de lezers een bepaalde kant uit te duwen. We rekenen op lezers die er prijs op stellen een eigen mening te huldigen.”

De genoemde artikelen worden nog aangevuld met artikelen van een medicus (dr. A. Daan), een psycholoog (A. van Dantzig), een pedagoog (prof. dr. L. van Gelder) en een kunstenaar (Steven Membrecht).

De gedichten

De gedichten in dit boekje zijn er niet voor de sier. Ieder voor zich geven ze een eigen overdenking van de problematiek en ze bewijzen opnieuw hoe gevarieerd mensen, ook in deze eeuw, over de doodsproblematiek denken. De lezer dient er dan ook geducht rekening mee te houden. De gedichten zijn van: P. C. Boutens, H. Marsman, J. C. Bloem, G. Achterberg, Hans Andreus en Mischa de Vreede.

DE DOOD VERANDERT *)

Dit boekje is door ons al enige malen aangekondigd. In Ego, maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen lazten wij een bespreking over dit boekje, waaraan wij het hierbovenstaande ontlenden.

Verkrijgbaar door storting of overschrijving van f 3,25 op postrekening nr. 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht.

Van week tot week

Hilv. I

Zondag 16 maart 1969, 9.45—10.00 uur: mevr. P. C. Hienekamp: „Hebben we nou wat aan elkaar?”

Zondag 23 maart 1969, 9.45—10.00 uur: C. J. den Besten: „Geen woorden, maar daden”.

Zondag 30 maart 1969, 9.45—10.00 uur: C. van Rijsinge: Beschouwingen van een humanist over de natuurwetenschap en de samenleving. III De samenleving van de toekomst.

Zondag 6 april 1969, 9.45—10.00 uur: A. Struijk: De dialoog humanisme-kommunisme: een bijdrage tot vrede? II